

# «Щоб навчати інших, треба щодня вчитися самому...»

Кажуть, що досвід є прерогативою наполегливих. Щоб його набути, фахівець має безперервно навчатися. Навіть, шляхом проб і помилок. Міркуваннями про те, як оволодіти новими знаннями та вміннями, а також як уберегти себе від професійного вигорання, ділиться головний редактор журналу «Практичний психолог: Дитячий садок» Тетяна Гурковська.

— Пані Тетяно, пам'ятаєте, коли саме і завдяки чому вирішили пов'язати своє життя із психологією?

Тетяна Гурковська: Узагалі не вирішувала — так склалося. Із першого разу вступити до університету не вдалося, тож розпочала роботу в дошкільному навчальному закладі. Наступного року вступила до педагогічного училища. Один із його викладачів, який працював у лабораторії психології дошкільника Науково-дослідного інституту психології Міністерства освіти України, якраз шукав лаборанта. Запропонував мені. Я погодилася. Додам, що віддала перевагу «паперовій» роботі, а не залишилася на посаді вихователя дитячого садка, через переконання завідувача... Я працювала у групі дітей раннього віку. Заходячи до групи, завідувач запитувала мене: «Для чого ти їх носиш на руках?». Я не знала, що їй сказати на це. Утім, я й до тепер не збагну, чому таке запитання ставила мені людина, яка впродовж усього життя працювала в дитячому садку. А вже через 27 років роботи з дітьми можу стверджувати, що не знаю іншого способу заспокоїти маленьку дитину, окрім як узяти її на руки.

Уже працюючи на посаді лаборанта, я закінчила університет і стала науковим співробітником лабораторії. Робота лаборантом стала моїм головним «вишем». Спілкування з яскравими особистостями, а також виїзди на експерименти, які організувала лабораторія, — період мого навчання і становлення як психолога. За це я вдячна колегам.

— У чому, на Вашу думку, полягає основний принцип надання психологічної допомоги?

Т. Г.: Не зашкодь. Цей принцип є актуальним завжди, коли йдеться про втручання у життя людини.

— Спектр завдань практичного психолога дошкільного закладу доволі широкий. Чи могли б Ви виокремити його першочергові, на Ваш погляд, функції?

Т. Г.: Психологічна просвіта батьків — мабуть, ще до приходу дитини до дитячого садка, або навіть до народження дитини. На жаль, у нашій країні не навчають бути батьками! А це актуально саме зараз, коли очевидна криза батьківства. Практичний психолог завжди має справу з наслідками проблем сімейного виховання. А попереджувати певні недоліки, вади, хиби завжди легше, ніж потім усувати їх. Тому,

що раніше починаємо працювати з батьками, то ліпше для дитини.

— Очевидно, що нині практичним психологам потрібно вміти діяти в режимі «тут і тепер», однак досвіду роботи в кризових ситуаціях у більшості з них немає. Як у такому разі бути фахівцям?

Т. Г.: Вчитися! Шукати вчителів — фахівців, які мають досвід надання допомоги у кризових ситуаціях. До того ж не в життєвих кризах на кшталт розлучень або автокатастроф, а в кризах глобальнішого масштабу, як-от Сквиливіська трагедія або події у Новобогданівці.

Набувати досвіду в ситуації «тут і тепер» складно, адже «шишки» набиває не лише фахівець, а й клієнт. Мабуть, цей досвід найцінніший, адже власні труднощі й прорахунки запам'ятовуються найліпше. Однак він дорого коштує саме для клієнта! Учитися на клієнтах не можна! Нині є безліч можливостей вчитися самостійно. Окрім традиційного читання професійної літератури, доцільно переглядати фахові вебінари, ресурсні сайти, що висвітлюють питання психотравми, зокрема й у дітей.

Утім, необхідно вибудувати знання, що ви отримуєте, у певну систему. І це найліпше робити разом із досвідченішим колегою. Цю функцію у психологічній практиці виконує супервізор. Фахівець, який працює у психологічній службі системи освіти, так само має проходити супервізію. Варіантом заміни супервізії можуть бути так звані «балінтовські групи». Співпраця з колегами є одним з дієвих засобів збереження психологічного здоров'я фахівця.

Та й взагалі, щоб навчати інших, треба щодня вчитися самому. Це має стати аксіомою для кожного педагогічного працівника.

— Чи вбачаєте Ви істотні недоліки в організації роботи психологічної служби системи освіти України?

Т. Г.: Можливо, найбільшим недоліком є ізолюваність практичного психолога. Він може звернутися за порадою до методиста — керівника психологічної служби місцевого рівня. Однак у керівника так багато фахівців, які працюють у навчальних закладах різних типів, що, зрештою, кожний психолог «вариться у своєму котлі».

Практичний психолог має бути не лише фахівцем із практичної психології, а й дефектологом, логопедом; мати ґрунтовні знання зі спеціальної психології, психології управ-



Тетяна ГУРКОВСЬКА — головний редактор журналу «Практичний психолог: Дитячий садок», голова місцевого осередку ВГО «Асоціація працівників дошкільної освіти» у м. Києві

ління, соціальної психології, конфліктології. Спектр його завдань — неймовірно широкий. Хотілося б, аби чиновники, які опікуються законодавчим урегулюванням діяльності психологічної служби системи освіти, бодай один день провели в дитячому садку: від ранкового «Вітаю!» — до вечірнього «До побачення!».

— Існує чимало порад, як уникнути професійного вигорання. А щоб Ви порекомендували колегам? Як зберегти себе?

Т. Г.: Насамперед раджу колегам вчасно згадувати, що роботу на сьогодні завершено. Звісно, діяльність практичного психолога потребує рефлексії, тобто аналізування кожного дня, прожитого разом із дітьми, батьками та педагогами, своєї поведінки, слів та інтонації, із якою їх було сказано. Однак рефлексію не потрібно «нести» із собою додому. Робочі проблеми слід залишати на роботі.

— Що для Вас є принциповим у міжособистісних взаєминах?

Т. Г.: Повага.

— Чи маєте домашніх улюбленців?

Т. Г.: Ой, маю. (Сміється.) Гарніюню-вередуню котика.

— Чого насамперед Ви побажали б українським освітянам?

Т. Г.: Поваги до себе, поваги від держави, поваги до дітей.

Розмову вела  
Ольга ЧУЛЮК-ЗАГРАЙ